

2030 FĂRĂ CĂRBUNE, UN OBIECTIV GREU DE ATINS?

Analiza Planului Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice

Pentru mai multe informații

Alexandru Mustață
Coordonator de campanii, Bankwatch
România

alexandru.mustata@bankwatch.org
+40 726 770 808

Cuprins

Sumar executiv	3
Recomandările Comisiei Europene	4
Consultarea publicului	5
Viitorul cărbunelui.....	5
Sfârșitul Rovinari 600	6
Dependenți de gaze naturale?	8
Tranziție justă	8
Reducerea emisiilor de GES.....	9
Energia regenerabilă	10
Eficiența energetică.....	13
Surse de finanțare	13

Sumar executiv

Ministerul Economiei a publicat pe 31 ianuarie versiunea finală a Planul Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice (PNIESC)¹, un document fundamental care va defini ambițiile României în domeniul pentru următorul deceniu. Deși obiectivele pentru 2030 pentru energie regenerabilă și pentru eficiență energetică sunt mai mari decât cele din versiunea PNIESC din 2018, acestea rămân inferioare recomandărilor Comisiei Europene. Documentul este unul lipsit de ambiție deoarece ignoră potențialul enorm al României pentru tranziția către economia verde și oportunitățile de finanțare create recent pentru dezvoltarea sustenabilă, precum Pactul ecologic european.

Toate statele membre UE trebuie să producă acest Plan, obligația pentru acesta reieșind din noul regulament al UE privind Guvernanța Uniunii Energetice, parte a Pachetului “Energie Curată pentru toți Europeanii”. Documentul trebuie să se refere la cele cinci dimensiuni interdependente ale Uniunii Energetice: securitate energetică, solidaritate și încredere; o piață internă a energiei pe deplin integrată; eficiență energetică; acțiune climatică și decarbonizarea economiei; cercetare, inovare și competitivitate. PNIESC este o strategie elaborată pe 10 ani, vizând perioada 2021-2030, având ținte intermediare și un sistem de raportare comun tuturor statelor.

Nici unul dintre obiectivele principale ale României nu sunt ambițioase, dacă ne uităm la potențialul țării sau la recomandările Comisiei Europene. România intenționează o scădere de 43,9% a emisiilor de gaze cu efect de seră până în 2030 față de 2005, o pondere de 30,7% a energiei regenerabile în consumul final brut, și o scădere a consumului final de energie de 40,4%. Măsurile propuse pentru atingerea acestor obiective sunt de asemenea chestionabile, în primul rând deoarece nu este clar ce contribuție va avea fiecare. Resursele financiare necesare de asemenea nu sunt identificate concret și nu se propun noi fonduri pentru implementare PNIESC, fiind în schimb listate o serie de instrumente financiare deja existente.

România rămâne unul din ultimele șapte state membre UE care nu și-au stabilit o dată pentru renunțarea la cărbune. Capacitatea instalată în 2030 este estimată la aproape 2 GW, deși această metodă de producere a electricității deja nu mai este rentabilă. Un mic progres față de versiunea anterioară a PNIESC poate fi considerată excluderea planului de a construi o nouă unitate la termocentrala Rovinari, un proiect propus în 2012 și amânat la nesfârșit deoarece nu s-a putut identifica o soluție rentabilă pentru toate părțile implicate. Prin neincluderea acestei unități între investițiile propuse în PNIESC putem considera că proiectul nu va mai fi implementat.

O parte din măsurile propuse pentru atingerea țintelor sunt redundante deoarece soluția propusă este respectarea legilor care sunt deja în vigoare. Cel mai relevant exemplu este implementarea celor mai bune tehnologii disponibile (BAT-uri) în sectorul industrial - această obligație există deja prin legea 278/2013, însă nu este respectată, România având cazuri de infringement pe acest subiect deschise încă din 2017 datorită funcționării termocentralelor pe cărbune fără autorizații integrate de mediu².

¹http://economie.gov.ro/images/transparenta-decizionala/ANUNT%20PNIESC%202020/PNIESC%20revizuit_31%2001%202020.pdf

²<https://bankwatch.ro/pe-ntru-al-treilea-an-la-rand-comisia-europeana-solicita-romaniei-sa-opreasca-marii-poluatori/>

Recomandările Comisiei Europene

Conform dispozițiilor Regulamentului privind Guvernanța Uniunii Energetice și a Acțiunilor Climatice, după transmiterea de către Statele Membre a proiectelor de Planuri Naționale Integrate privind Energia și Clima către Comisia Europeană, aceasta le evaluează formulează recomandări specifice cu cel puțin șase luni înainte de termenul pentru prezentarea planurilor finale.

Aceste recomandări pot viza: nivelul de ambiție al obiectivelor și contribuțiilor pentru realizarea în mod colectiv a obiectivelor uniunii energetice, în special a obiectivelor Uniunii Europene pentru 2030 privind energia din surse regenerabile și eficiența energetică, dar și nivelul de interconectivitate a rețelelor electrice spre care tinde statul membru pentru 2030; politicile și măsurile legate de obiectivele stabilite la nivel național și european, precum și cele cu o potențială relevanță transfrontalieră; consecvența și interacțiunile dintre măsurile și politicile existente și cele planificate în cadrul PNIESC din cadrul unei singure dimensiuni și între dimensiunile uniunii energetice³. În cazul României, Planul Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice a fost transmis Comisiei Europene la sfârșitul lunii decembrie 2018, iar recomandările Comisiei au fost publicate în iunie 2019⁴.

În ceea ce privește proiectul PNIESC, Comisia Europeană a elaborat zece recomandări specifice care au vizat în general nivelul de ambiție redus al politicilor și măsurilor cuprinse în cadrul documentului. Concret, Comisia Europeană a recomandat României:

1. Creșterea ponderii energiei regenerabile în consumul final brut de energie prin stabilirea unei ținte de cel puțin 34%. Instituirea unor măsuri care să favorizeze dezvoltarea prosumatorilor și a comunităților de energie din surse regenerabile și simplificarea procedurilor de acordare de licențe și autorizații.
2. Creșterea substanțială a nivelului de ambiție privind obiectivele pentru 2030 referitoare la eficiență energetică și instituirea unor măsuri clare pentru atingerea acestor ținte.
3. Detalierea măsurilor de sprijin care vor conduce la îndeplinirea obiectivelor din domeniul securității energetice prin diversificarea surselor de energie și creșterea independenței energetice.
4. Elaborarea unor obiective și ținte mai ambițioase privind integrarea pieței de energie, în special prin adoptarea unor măsuri de dezvoltare a unor piețe lichide și competitive angro și cu amănuntul.
5. Stabilirea unor obiective clare și sursele de finanțare în domeniul cercetării, inovării și competitivității în ceea ce privește uniunea energetică.
6. Intensificarea cooperării regionale cu statele membre învecinate și în interiorul cadrelor de cooperare regionale, inclusiv în ceea ce privește infrastructura pentru gaze naturale și energie electrică, energia din surse regenerabile, eficiența energetică și cercetarea, inovarea și competitivitatea, și ținând seama de provocările comune și obiectivele convenite.
7. Includerea unei analize privind investiții necesare pentru îndeplinirea obiectivelor stabilite în cadrul PNIESC.
8. Enumerarea tuturor subvențiilor energetice, mai ales cele acordate combustibililor fosili, precum și acțiunile și planurile avute în vedere pentru eliminarea lor treptată.
9. Includerea unei analize a interacțiunilor cu politica referitoare la calitatea aerului și la emisiile atmosferice.
10. Integrarea aspectelor care asigură o tranziție justă și echitabilă, care să țină seama de impactul social și cel asupra ocupării forței de muncă, evidențiind sursele de finanțare și modul de utilizare a acestora pentru realizarea tranziției energetice.

³ Art. 9 (2) din Regulamentul privind Guvernanța Uniunii Energetice

⁴ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019H0903\(23\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019H0903(23)&from=EN)

Consultarea publicului

Prima versiune a PNIESC a fost publicată la sfârșitul lunii noiembrie 2018 și au fost alocate doar 10 zile pentru consultarea publicului. Pentru a doua versiune, publicată pe 31 ianuarie, au fost alocate tot 10 zile consultării publicului, însă între timp anunțul de pe site-ul Ministerului Economiei a fost modificat pentru a extinde perioada de consultare până la sfârșitul lunii februarie.

Prin alocarea unei perioade atât de scurte de timp pentru consultarea unui document de 165 de pagini s-a încălcat Convenția de la Aarhus, transpusă în legislația românească prin legea 86/2000⁵. Convenția prevede că statele vor lua „măsuri practice adecvate și/sau vor promova prevederi pentru ca publicul să participe în timpul pregătirii planurilor și programelor legate de mediu, într-un cadru transparent și cinstit”, că „procedurile de participare publică vor include limite de timp rezonabile pentru diferitele faze, care să permită timp suficient pentru informarea publicului”, că se va „asigura participarea publicului la începutul procedurii, atunci când toate opțiunile sunt deschise și poate avea loc o participare efectivă a publicului”.

Nici Regulamentul privind Guvernanța Uniunii Energetice nu a fost respectat, acesta menționând că “statele membre ar trebui să se asigure că publicul beneficiază din timp de posibilități efective de a participa și de a fi consultat cu privire la elaborarea planurilor energetice și climatice naționale integrate.” Și Articolul 10 din același Regulament specifică faptul că „statele membre se asigură că publicul beneficiază din timp de posibilități efective de a participa la elaborarea proiectelor de planuri.”⁶

Viitorul cărbunelui

Planul Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice nu are propuneri semnificative pentru realizarea unei tranziții energetice, acest lucru fiind evident în primul rând deoarece lipsește o dată pentru închiderea termocentralelor pe cărbune. Între timp, Grecia și Ungaria s-au alăturat grupului de state cu astfel de decizii, stabilind că până în 2028, respectiv 2030, vor renunța la ultimele unități. România rămâne astfel unul din ultimele șapte state membre UE care nu și-au stabilit o dată pentru renunțarea la lignit și huilă⁷. Din contră, măsurile din prima versiune propuneau explicit “continuarea exploatării și utilizării sustenabile a tuturor tipurilor de resurse energetice primare ale țării” sau “menținerea unui parc diversificat și flexibil al capacităților de producție de energie electrică conform mixului energetic al României” (p. 13).

Estimarea capacității instalate a unităților pe cărbune pentru 2020 în prima versiune era de 3 752 MW, un număr ales aparent aleatoriu, având în vedere că la 1 octombrie 2018 puterea instalată conform licențelor ANRE era de 5 915 MW, iar puterea instalată netă era de 4 144 MW. În acel moment nu fusese anunțată retragerea nici unei unități de către Ministerul Energiei sau operatori, așadar documentul a furnizat mai multe întrebări decât răspunsuri.

Nici PNIESC final nu este corelat cu datele reale, documentul menționat indicând o capacitate instalată pe cărbune de 3 240 MW, în timp ce Transelectrica indică o putere netă de 3 960 MW și o putere instalată de 4 590 MW⁸. Dacă versiunea din 2018 anticipa 3 407 MW pe cărbune în 2025 și 3 212 MW în 2030, în documentul recent publicat se anticipează o reducere a puterii până la 1 980 MW în 2025 și stagnarea la această valoare până în 2030, în ciuda faptului că în această perioadă multe unități își vor depăși perioada de funcționare economică, costurile pentru emisiile de gaze cu efect de seră ETS vor crește, iar normele de emisii vor deveni și mai stricte prin introducerea unor noi standarde BAT (Best Available Techniques). Având în vedere aceste elemente, precum și potențialul energiei regenerabile din România și scăderea costurilor acesteia în timp sau costurile asociate industriei miniere date de utilajele învechite, nevoia de a realiza expropriieri pentru

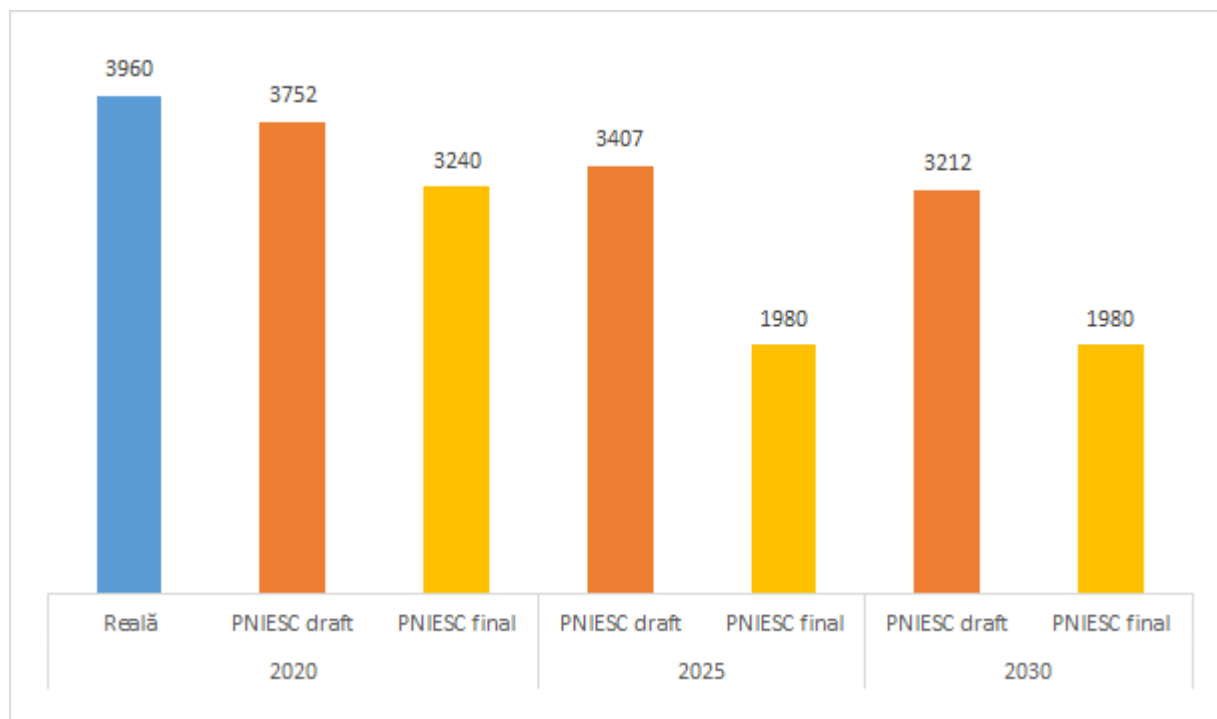
⁵ <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/22438>

⁶ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016PC0759R\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016PC0759R(01)&from=EN)

⁷ Bulgaria, Croația, România, Polonia, Spania, Slovenia și Cehia. <https://beyond-coal.eu/wp-content/uploads/2020/02/Overview-of-national-coal-phase-out-announcements-Europe-Beyond-Coal-202001.pdf>

⁸ <http://transelectrica.ro/web/tel/productie>

extinderea carierelor sau de a reduce impactul asupra mediului, România ar trebui să își propună renunțarea la arderea cărbunelui pentru producerea electricității înainte de 2030.

Capacitatea instalată pe cărbune, MW

Infrastructura energetică pe cărbune din România este învechită - vârsta medie a termocentralelor este de 42 de ani. Termocentralele pe cărbune au o durată de funcționare economică de aproximativ 40 de ani, astfel că în 2030 toate unitățile românești vor fi depășite. Nu există planuri pentru modernizări semnificative, întrucât operatorii se confruntă cu probleme economice majore. Mai mult de atât, creșterea prețului certificatelor ETS, pentru care operatorii ajung deja să facă împrumuturi pentru a le plăti, face și mai greu de imaginat o funcționare economică a acestor termocentrale în viitor.

În plus, majoritatea termocentralelor beneficiază de derogări prin Planul Național de Tranziție pentru emisiile de substanțe poluante (SO₂, NO_x, particule), derogări care vor expira pe 30 iunie 2020. Foarte puține unități au fost modernizate, și este neclar cum vor funcționa restul fără să încalce legea privind emisiile industriale. În contextul în care multe termocentrale vor funcționa deja ilegal, operatorii termocentralelor vor trebui să facă față unei noi provocări în 2021, când se vor aplica noile BAT-uri, care presupun limite de emisii mai stricte.

Sfârșitul Rovinari 600

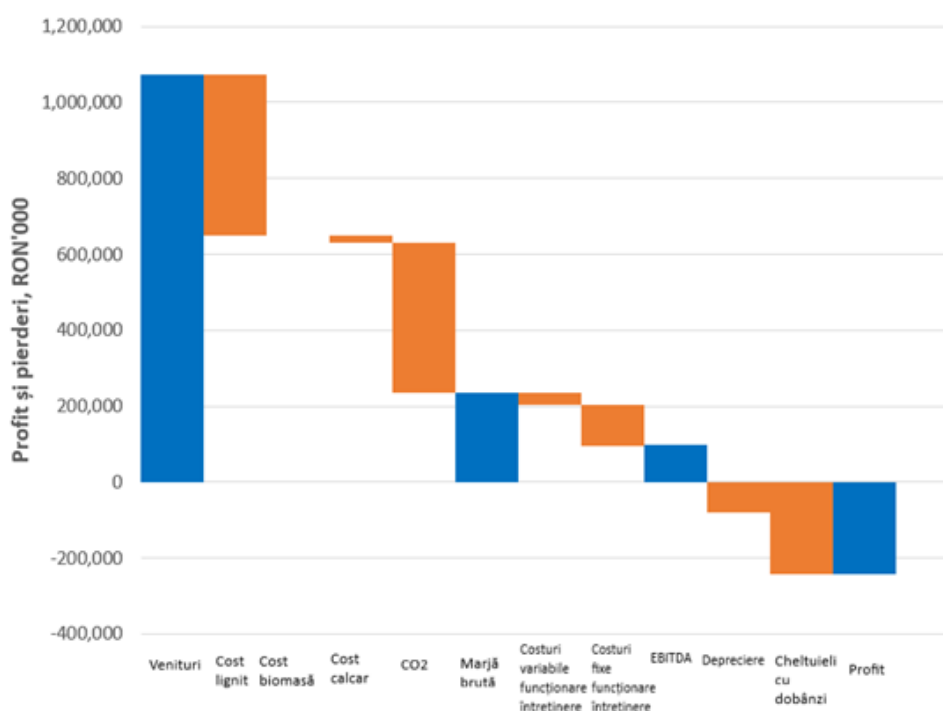
Un alt mic progres se înregistrează în versiunea finală față de cea din 2018: autorii planului menționează la pagina 52 că în urma consultărilor și a negocierilor cu Comisia Europeană, s-a decis "eliminarea referirilor la construcția de noi capacități pe cărbune". Nici în lista de investiții de la paginile 129-130 nu se regăsește această unitate. Renunțarea la proiectul de construire a unei unități noi pe lignit de 600 MW la Rovinari devine astfel oficială.

Primul memorandum de înțelegere pentru construirea acestei unități a fost semnat în 2012 între România și China, în perioada următoare realizându-se și un studiu de fezabilitate. S-a stabilit atunci construirea unei unități de 600 MW care presupunea o investiție totală de aproape 850 milioane de euro și care ar fi funcționat la parametri supracritici, respectând în același timp standardele de poluare valabile în acel moment (care între

timp au devenit mai stricte). Proiectul unității nu includea un sistem de captare și sechestrare a carbonului, însă putea fi modificat dacă această tehnologie ar fi atins scara comercială.

Deși părțile române și chineze au mai semnat memorandumuri prin care se angajau să coopereze în domeniu până de curând, ultimele documente care să se refere concret la detaliile acestui proiect sunt din 2015, când Adunarea Generală Extraordinară a Acționarilor CEO a aprobat Acordul Acționarilor și Actul Constitutiv al Societății de Implementare⁹. Acestea nu au fost semnate nici astăzi de partea chineză, condiționând acceptarea acestora de finalizarea negocierilor asupra Contractului de furnizare a cărbunelui. Garantarea investiției de către statul român este ilegală deoarece ar reprezenta o formă de ajutor de stat pentru industria cărbunelui, așa că Huadian a încercat reducerea costurilor cu lignitul pentru a crește atractivitatea investiției. Noi runde de negocieri au avut loc în 2016 și 2018, însă fără succes¹⁰. În 2019 negocierile au fost reluate, având loc o serie de întâlniri la începutul anului în februarie¹¹ și martie¹², însă în iulie 2019 acționarii CEO au refuzat mandatarea unei Comisii pentru continuarea negocierilor¹³.

O modelare realizată de consultanți internaționali pentru Asociația Bankwatch România în 2019 arăta că dacă această unitate ar fi fost construită, nu ar fi fost niciodată profitabilă¹⁴. 82% din veniturile provenite din funcționarea acestei unități ar fi fost destinate pentru acoperirea costului lignitului, certificatelor de emisii de gaze cu efect de seră (într-o estimare a costului unui certificat deja depășită de 21 EUR) și a calcarului folosit pentru a reduce emisiile de dioxid de sulf.

Estimarea veniturilor și costurilor Rovinari 600 în primul an de funcționare

⁹ <http://ceoltenia.ro/documente/AGEA/Anexa%205%20%20la%20AGEA-19.10.2015.pdf>

¹⁰ https://media.hotnews.ro/media_server1/document-2019-06-6-23188596-0-raportul-administratorilor.pdf, p. 8-9.

¹¹ <https://www.focus-energetic.ro/emotie-pana-la-lacrimi-s-au-intors-chinezii-la-rovinari-55811.html>

¹² https://www.ceoltenia.ro/o-noua-runda-de-negocieri-pentru-construirea-grupului-nou-de-600-mw-la-termocentrala-rovinari/?parent_page=142

¹³ <https://e-nergia.ro/grupul-nou-pe-carbune-facut-cu-chinezii-la-rovinari-se-amana-din-nou-inainte-se-inceapa/>

¹⁴ <http://faracarbune.ro/wp-content/uploads/2019/03/C%C4%83rbune-%C3%AEn-PNIESC.pdf>, p. 7-12.

Dependenți de gaze naturale?

În aceeași secțiune a PNIESC unde este menționată renunțarea la unități noi pe cărbune se face referire și la “inclusiunea gazului natural drept combustibil de tranziție către o industrie energetică decarbonată”. Există o serie de argumente acceptate de comunitate științifică pentru care gazul natural nu poate fi considerat un combustibil de tranziție - printre ele, faptul că investițiile în energie regenerabilă sau eficiență energetică sunt mai avantajoase¹⁵, iar infrastructura de transport și stocare a gazelor naturale înregistrează pierderi constante de metan, un gaz cu efect de seră de 23 de ori mai mare decât dioxidul de carbon¹⁶.

Însă cel mai relevant argument pentru România, o țară care își propune să se dezvolte în următorii ani semnificativ pentru a recupera decalajele față de vest, este probabil cel economic. Sistemul energetic românesc va mai avea nevoie de combustibili fosili în următorii ani deoarece a fost administrat dezastruos și alte soluții pentru securitatea sa nu există acum, România fiind nevoită să demareze concomitent investițiile care nu au avut loc în ultimele două decenii. Având în vedere costul stocării, eficiența energetică și interconectările reduse sau potențialul regenerabil neatins, termocentralele pe gaze naturale vor funcționa în continuare în ciuda costurilor ridicate.

Totuși, punerea gazului natural în centrul sistemului energetic și construirea a aproape 3 GW noi până în 2030 este riscantă. Având în vedere costul ridicat al producției, dat în primul rând de combustibil, dar și de valoarea investiției inițiale, aceste termocentrale sunt adesea oprite atunci când este disponibilă electricitatea produsă din alte surse mai ieftine. Unități sunt rentabile așadar doar dacă pot funcționa minim 30 de ani. Dar Uniunea Europeană s-a angajat să atingă neutralitatea carbonului în 2050, așadar majoritatea acestor unități ar trebui închise până atunci. România riscă astfel să aloce resurse importante pentru un tip de producere al energiei doar pentru a se trezi peste 20 de ani că trebuie din nou să regândească sistemul energetic.

Tranziție justă

Tranziția justă este un model de dezvoltare ce constă în politici publice elaborate de jos în sus, menite să creeze condițiile necesare pentru venituri corecte și o viață decentă pentru toți lucrătorii și comunitățile afectate de reducerea activității industriale și de măsurile de reducere a poluării. Importanța unei tranziții juste este subliniată în preambulul Acordului de la Paris, menționându-se că toate măsurile de combatere și reducere a impactului schimbărilor climatice trebuie să țină cont de muncitorii disponibilizați și regiunile cu emisii importante de carbon.

Nevoia unei tranziții juste a devenit centrală în discuțiile despre schimbările climatice din ultima perioadă. Președinția poloneză a Conferinței ONU pentru Climă COP a propus în 2018 Declarația pentru Tranziție Justă, un document care recunoaște importanța conceptului, însă nu include măsuri suficiente. În același an, în Uniunea Europeană a început să funcționeze Platforma pentru Regiuni Carbonifere în Tranziție care a demarat cu 4 regiuni și a ajuns astăzi la 18 regiuni în 8 state membre. Această inițiativă a Comisiei Europene oferă asistență tehnică regiunilor a căror economie este dependentă de industria cărbunelui, în acest context fiind propus pentru prima oară Fondul pentru Tranziție Justă. Această idee s-a transformat într-o propunere oficială a Comisiei Europene în ianuarie 2020 pentru Mecanismul pentru Tranziție Justă, care va fi alocat dintr-un fond de 7,5 miliarde de euro din bugetul european 2021-2027, o schemă dedicată prin InvestEU și o facilitate pentru împrumuturi destinată sectorului public creată de Banca Europeană de Investiții.

Valea Jiului este singura regiune din România care este membră a Platformei, încă din 2018, însă implicarea regiunii a crescut semnificativ în 2019, odată ce primarii localităților din Vale au înțeles oportunitățile reprezentate de inițiativă. Aceștia au colaborat îndeaproape cu Bankwatch și Greenpeace România, cele două organizații de mediu organizând vizita Comisiei Europene în Valea Jiului¹⁷ și facilitând semnarea unui

¹⁵ <https://www.greenamerica.org/fight-dirty-energy/amazon-build-cleaner-cloud/natural-gas-transition-fuel-myth>

¹⁶ <https://www.nytimes.com/interactive/2019/12/12/climate/texas-methane-super-emitters.html>

¹⁷ <https://bankwatch.ro/implementarea-unei-tranzitii-juste-planificata-la-petrosani/>

Memorandum de colaborare pentru implementarea unei tranziții juste între cei șase primari, care a avut loc la sediul Comisiei din Bruxelles în iulie 2019¹⁸. Implementarea acestui Memorandum a fost demarată la scurtă vreme, primarii aplicând împreună cu succes pentru a fi una din regiunile selectate pentru a primi asistență tehnică dedicată prin programul START al Platformei.

În ciuda relevanței tranziției juste pentru domeniile schimbărilor climatice și al energiei, conceptul nu apare decât de două ori în PNIESC: o dată la paginile 142-143, ca o măsură pentru combaterea sărăciei energetice, și o dată la paginile 213-214, ca parte a evaluării impactului social. Există și o listă de investiții posibile propusă, însă acestea sunt foarte generale, nu au la bază nici un fel de strategie și nu există o corelație semnificativă între ele. De asemenea, sunt menționate o serie de județe care își bazează economia pe industria cu emisii ridicate de carbon, fără a fi carbonifere, însă nu există nici o strategie sau o intenție pentru reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră în aceste județe. Finanțarea din Fondul pentru Tranziție Justă este condiționată de producerea unei strategii la nivel local care să fie coerentă cu obiectivul de neutralitate climatică până în 2050 - așadar momentan doar orașele din Valea Jiului pot fi eligibile.

Nevoia unei tranziții juste este (cel puțin) la fel de mare și în județul Gorj. În PNIESC este invocat planul de decarbonare al CEO de trei ori, (p.15, 74 și 119), dar acesta nu este public. Acesta este un alt motiv pentru care consultarea actuală a PNIESC este superficială - o parte importantă a proiecțiilor din document se bazează pe un document care nu este disponibil publicului.

Complexul Energetic Oltenia este una din puținele companii active în prezent în sistemul energetic, dacă nu singura, care propune și investiții coerente cu tranziția energetică. Intenția CEO de a construi parcuri eoliene cu o capacitate totală de 300 MW este o măsură pentru diversificarea portofoliului companiei, care arată o înțelegere a nevoilor de decarbonizare. Mai mult, amplasarea acestora pe terenuri degradate este o măsură binevenită, rezolvând două probleme: identificarea unei soluții de utilizare a unor terenuri nefolosite și realizarea de lucrări pentru a reduce poluarea produsă în prezent de depozitele de zgură și cenușă¹⁹.

Construirea de parcuri fotovoltaice de către Complexul Energetic Oltenia este de asemenea benefică deoarece reprezintă o oportunitate de a reține în companie forța de muncă calificată. CEO are o experiență de 50 de ani în producerea de energie în România, compania având experiența necesară pentru a implementa noi proiecte de succes. Gradul de sindicalizare a forței de muncă în industria regenerabilă este destul de scăzut, în timp ce peste 90% din angajații CEO sunt membri de sindicat, acest lucru reprezentând un avantaj în plus.

Indiferent de sursa acestor investiții, fondurile atrase pentru parcurile fotovoltaice nu trebuie folosite pentru a prelungi în mod artificial durata de viață a unităților de cărbune care sunt deja neprofitabile, iar încasările din energia regenerabilă trebuie folosită pentru a extinde acest tip de investiții sustenabile. Strategia CEO mai propune și o serie de investiții pe gaze naturale, care se supun riscurilor descrise în secțiunea anterioară.

Reducerea emisiilor de GES

Prima versiune a Planului estima o scădere de 43,9% a emisiilor din sectoarele care fac parte din schema de comercializare a certificatelor de emisii de gaze cu efect de seră - EU ETS, iar pentru cele din afara schemei, era preconizată o reducere de doar 2%. Acest obiectiv, deși depășește ținta stabilită la nivel european, nu era însoțit de un set de măsuri specifice care să evidențieze modul de atingere al acestuia. Lipsa măsurilor specifice pentru atingerea acestor ținte a fost evidențiată și în cadrul Recomandărilor Comisiei Europene publicate în Iunie 2018.

Versiunea finală a PNIESC menține aceleași valori privind reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră (GES), justificându-se acest lucru prin lipsa unor variante suficient de avansate ale unor documente și raportări în domeniul emisiilor de gaze cu efect de seră. Însă, aceste documente strategice ar trebui elaborate în baza

¹⁸ <https://bankwatch.ro/primarii-din-valea-jiului-au-semnat-la-sediul-comisiei-europene-memorandumul-pentru-tranzitie/>

¹⁹ <https://bankwatch.ro/praful-cenusa-si-ajutorul-de-stat/>

obiectivelor stabilite pentru reducerea emisiilor GES în linie cu viziunea europeană pentru decarbonizare până în 2050, și nu invers.

Politicile și măsurile care vor fi implementate pentru atingerea obiectivelor privind emisiile de gaze cu efect de seră sunt acum enumerate într-un mod mai detaliat și ordonate în funcție de interacțiunea lor cu alte obiective ale Planului, lipsindu-le un calendar concret de punere în aplicare. În principal, sunt avute în vedere:

- *Promovarea investițiilor în capacități noi de producție a energiei electrice cu emisii reduse de carbon:* în acest caz, se dorește înlocuirea unor importante capacități pe bază de cărbune cu centrale noi, cu emisii mai mici, pe gaz natural – prevăzut drept ”combustibil de tranziție”, energie regenerabilă și energie nucleară. Este de apreciat conștientizarea autorităților naționale a faptului că, în prezent, capacitățile existente de producere a energiei electrice au o durată de viață depășită și contribuie major la emisiile de gaze cu efect de seră, însă trebuie avut în vedere faptul că finanțarea din fonduri publice ale UE²⁰ a unor noi proiecte pe bază de gaze naturale nu va mai fi posibilă începând cu 2022.
- *Utilizarea veniturilor din Mecanismele EU-ETS și din Fondurile Structurale aferente noului Cadru Financiar Multianual 2021-2027 pentru proiectele în domeniul SRE și al eficienței energetice la nivel național și internațional;*
- *Implementarea celor mai bune tehnologii disponibile (BAT) în vederea reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră și creșterea eficienței energetice în procesele industriale:* Menționarea acestei măsuri este redundantă și nu vine să suplimenteze celelalte intervenții ale statului, având în vedere faptul că implementarea BAT-urilor este obligatorie începând din Iunie 2021.
- *Aplicarea condițiilor mai restrictive de desfășurare a activităților de către companiile din sectorul energetic:* menționarea acestei măsuri este binevenită, având în vedere perioadele lungi de timp în care majoritatea capacităților de producere a energiei electrice pe bază de cărbune au funcționat fără respectarea legislației de mediu în domeniu și fără o evaluare și monitorizare coerentă a emisiilor. În plus, sancțiunile aplicabile operatorilor care încalcă legislația de mediu trebuiau să fie deja proporționale, eficiente și descurajatoare conform directivelor în vigoare de mai bine de un deceniu, astfel încât menționarea acestei măsuri este de asemenea redundantă.

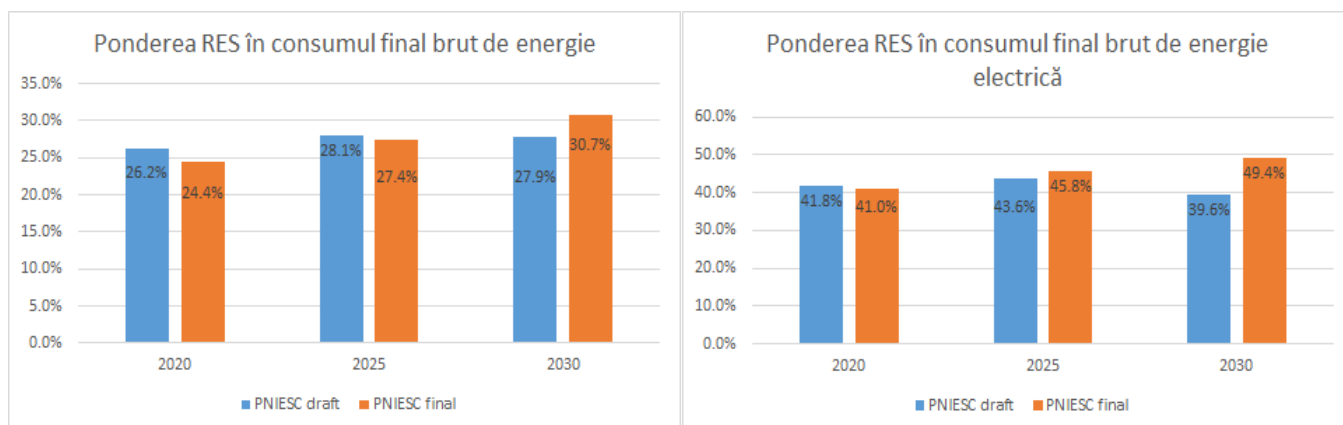
Energia regenerabilă

Conform estimărilor cuprinse în prima versiune a PNIESC, ponderea energiei produse din surse regenerabile în consumul final brut pentru 2030 era stabilită la un nivel de 27,9%. Un nivel cu mult sub obiectivul european de 32% și mult sub potențialul României, având în vedere faptul că în 2016 ponderea energiei regenerabile ajunsese la un nivel de 25%, iar aceasta e preconizată a crește în 2020 la un nivel de 26,2%.

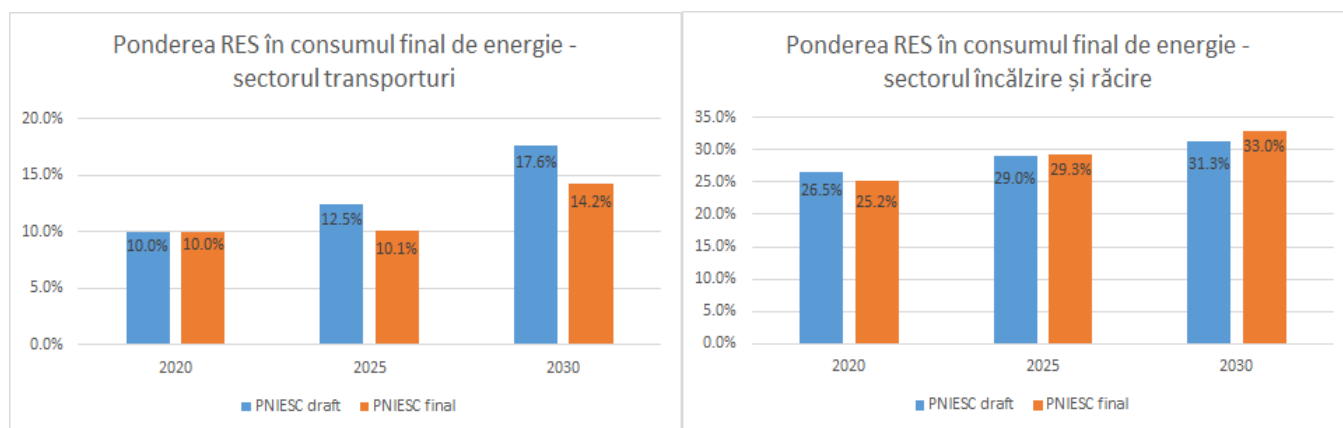
După publicarea primei versiuni a PNIESC, Comisia Europeană a recomandat autorităților creșterea ponderii energiei produse din surse regenerabile în consumul final brut de energie la un nivel de cel puțin 34%, dar și creșterea nivelului de ambiție în ceea ce privește ponderea energiei din surse regenerabile în sectorul încălzirii și răcirii și instituirea de măsuri adecvate pentru atingerea țintei RES în sectorul transporturilor.

Proiecțiile cuprinse în versiunea finală a PNIESC indică atingerea unei ponderi globale a energiei produse din surse regenerabile de 30,7% în 2030.

²⁰ Banca Europeană de Investiții, principalul finanțator al politicii Uniunii Europene, nu va mai finanța proiecte ce vizează producerea și utilizarea de combustibili fosili, inclusiv gaz natural de la finalul anului 2021. <https://www.eib.org/en/press/all/2019-313-eu-bank-launches-ambitious-new-climate-strategy-and-energy-lending-policy>

Și nivelul ponderii energiei din surse regenerabile în consumul final brut de energie electrică a fost revizuit în sens ascendent, atingând valori de 41% în 2020, 45,8% în 2025 și 49,4% în 2030. La fel și în cazul sectorului încălzirii și răcirii unde ponderea energiei din surse regenerabile va atinge o valoare de 25,2% în 2020, 29,3% în 2025 și 33% în 2030. În ultimul caz, în cadrul ipotezelor de calcul au fost luate în considerare disponibilitatea surselor de biomasă (lemne de foc și deșeuri agricole), dar și introducerea pompelor de căldură și instalarea panourilor solare pe acoperișuri ca modalități de integrare a surselor de energie regenerabilă în sectorul încălzirii și răcirii. În sectorul transporturi, ponderea energiei din surse regenerabile scade în 2030 la un nivel de 14,2% comparativ cu previziunile din proiectul PNIESC de 17,6% în 2030.

În plus, varianta finală a PNIESC estimează o creștere a capacităților eoliene până la o putere de 5 255 MW și a celor fotovoltaice de până la aprox. 5 054 MW, o îmbunătățire față de estimările din varianta anterioară de 4 300 MW eolian și 3 100 MW fotovoltaic, însă doar o fracție a potențialului României.

În ceea ce privește consumul final brut de energie, PNIESC preconizează o creștere accentuată a acestuia până în 2025, urmată de o scădere datorată măsurilor de eficiență energetică implementate până atunci, însă chiar și în aceste condiții de eficiență energetică, sectorul încălzirii și răcirii va reprezenta aprox. 50% din consumul final brut de energie.

Politicile și măsurile prevăzute de PNIESC în ceea ce privește promovarea utilizării energiei din surse regenerabile vor prioritiza creșterea ponderii de energie regenerabilă în sectorul energiei electrice și în transporturi.

Astfel, în ceea ce privește sectorul dedicat transporturilor, se are în vedere promovarea electromobilității prin elaborarea unui plan pentru implementarea rețelelor publice de încărcare și instalarea efectivă a stațiilor de încărcare pentru autovehiculele electrice. În prezent, România se află la coada clasamentului european în ceea ce privește numărul de stații de încărcare pentru autovehiculele electrice, având instalat în anul 2018 un număr de 125 reprezentând, 0,1% din totalul stațiilor de încărcare din Uniunea Europeană²¹.

În ceea ce privește sectorul producerii de energie electrică, este propusă dezvoltarea infrastructurii pentru creșterea capacității de producere a energiei din surse regenerabile prin dezvoltarea unor mecanisme de piață care să favorizeze creșterea ponderii de energie regenerabilă. Concret, pe lângă promovarea investițiilor în capacități noi de producere a energiei electrice din surse regenerabile (eolian, solar) și implementarea măsurilor de eficiență energetică, se are în vedere:

- Încurajarea dezvoltării capacităților de stocare a energiei produse din surse regenerabile;
- Implementarea măsurilor de consum dispecerizabil (demand response) și digitalizarea sistemului energetic românesc prin dezvoltarea contoarelor și rețelelor inteligente. Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei a stabilit un calendar de implementare a sistemelor de măsurare inteligentă a energiei electrice²², iar până în 2028 un procent cuprins între 24% și 70% dintre consumatorii finali ai fiecărui distribuitor de energie electrică va trebui să aibă montate astfel de contoare. Acest nou calendar de implementare vine să înlocuiască un alt plan adoptat de ANRE în 2017²³ care stabilea instalarea contoarelor inteligente în două etape: până la sfârșitul anului 2020, 30% dintre consumatorii casnici de energie ar fi trebuit să aibă instalat un astfel de echipament; urmând ca până în 2026, contorizarea inteligentă să fie disponibilă pentru toți consumatorii. În ciuda acestor planificări, până în 2018 doar 4,8% dintre consumatorii din România beneficiau de astfel de echipamente.
- Elaborarea unui mecanism de sprijin de tipul *Contractelor pentru Diferență (CFD)*, care va oferi sprijin în atingerea țintelor SRE prin asigurarea și oferirea de stabilitate veniturilor producătorilor: din păcate, nu este precizat un termen de implementare al acestui mecanism de sprijin, deși în 2019 o inițiativă de modificare a legislației care să permită utilizarea Contractelor pentru Diferență a fost supusă consultării publice de către Ministerul Energiei²⁴. Prin această inițiativă, însă, printre proiectele prevăzute ca potențiale beneficiare ale acestui instrument sunt și cele care propun construcția de unități nucleare noi sau de capacități de producere a energiei electrice pe bază de combustibili fosili dotate cu echipamente de captare/utilizare a carbonului. Aceste tehnologii extrem de costisitoare nu ar trebui să fie eligibile, iar România ar trebui să se bazeze în schimb pe tehnologii eficiente care pot susține tranziția energetică.
- Permitea încheierii *contractelor de vânzare a energiei electrice pe termen lung cu clienții finali (Power Purchase Agreement)* în afara piețelor centralizate: astfel de contracte vor putea fi încheiate între dezvoltatorii de proiecte/producătorii de energie electrică din surse regenerabile și consumatorii finali. Acest instrument va permite consumatorului să-și negocieze contractul direct cu producătorul de energie, iar dezvoltatorilor/producătorilor le va oferi siguranța recuperării investiției. Nici în acest caz nu este prevăzut un termen sau calendar de implementare.

În ceea ce privește *prosumatorii*, varianta finală a Planului prevede că dezvoltarea capacităților noi de producere a energiei din surse regenerabile va fi posibilă și prin încurajarea prosumatorilor, atât casnici, cât și industriali și agricoli și integrarea acestora în sistemul electroenergetic.

PNIESC nu identifică o soluție la impasul curent pentru creșterea numărului de prosumatori în România, înaintând în schimb o recomandare generală către autoritățile responsabile de a elimina barierele de dezvoltare a acestui domeniu. Programul actual de stimulare a creșterii prosumatorilor prin finanțarea instalării de

²¹ https://www.acea.be/uploads/publications/ACEA_progress_report_2019.pdf#page=15

²² <https://www.anre.ro/download.php?f=hqqEig%3D%3D&t=vdeyut7dlceciLbbvbY%3D>

²³ <https://www.anre.ro/ro/energie-electrica/legislatie/documente-de-discutie-ee/smart-metering1395831128/proiect-de-ordin-privind-implementarea-la-nivel-national-a-sistemelor-de-masurare-inteligenta-a-energiei-electrice-si-stabilirea-calendariului-de-implementare-faza-a-ii-a>

²⁴ <http://energie.gov.ro/wp-content/uploads/2019/03/CONSULTARE-PUBLIC%C4%82-CFD-15.03.2019.pdf>

sisteme fotovoltaice pe acoperișuri, derulat de Administrația Fondului pentru Mediu, nu a reușit să crească numărul celor care produc și consumă energie electrică la locul de consum. Eșecul acestui program constă în nenumăratele amânări privind termenul de validare a instalatorilor înscriși în program, în suplimentarea documentelor care trebuiau depuse de către beneficiari și revenirea asupra acestei decizii de către autoritățile naționale, dar și în suspendarea pe termen nelimitat a programului printr-o investigație pornită de AFM care suspecta prezența unei fraude în ceea ce privește numărul nejustificat de cereri depuse de instalatori într-una dintre regiunile unde programul este implementat.

Eficiența energetică

În cadrul variantei inițiale a PNIESC, consumul primar de energie era estimat la un nivel de 36,7 Mtep în 2030, față de un nivel de 30,3 Mtep în 2020, iar pe baza acestei prognoze, economiile de energie au fost calculate la un nivel de 37,5 % pentru 2030. În ceea ce privește consumul final de energie, proiectul PNIESC menționează doar o creștere a acestuia de 18% în perioada 2021-2030, fără a oferi detalii suplimentare despre calculul acestei valori.

În urma recomandărilor Comisiei Europene în sensul creșterii substanțiale a nivelului de ambiție privind reducerea consumului de energie, în varianta finală a Planului consumul primar de energie este revizuit la un nivel de 32,3 Mtep, iar consumul final de energie este stabilit la un nivel de 25,7 Mtep, obținându-se astfel economii de energie de 41,5% raportate la consumul primar aferent anului 2030, respectiv de 40,4% pentru consumul final.

Pentru a obține aceste economii de energie, politicile și măsurile prevăzute în varianta finală a Planului sunt grupate în funcție de sectorul în cadrul căruia vor fi implementate. Astfel, în ceea ce privește sectorul rezidențial, PNIESC face referire la proiectul Strategiei de Renovare pe Termen Lung (aflată în curs de elaborare). Până în prezent, investițiile în eficiență energetică destinate sectorului rezidențial se finanțau prin intermediul Programelor de Reabilitare Termică derulate de Ministerul Lucrărilor Publice, Dezvoltării și Administrației, precum și prin Programul Operațional Regional sau împrumuturi contractate de la Banca Europeană de Investiții. Lucrările derulate prin aceste programe au fost de multe ori de o calitate îndoielnică, iar după recepția finală, de cele mai multe ori, autoritățile nu au emis un certificat de performanță energetică care să indice specificul consumului anual de energie pentru încălzire²⁵. Astfel, nu există o monitorizare efectivă a îmbunătățirilor aduse eficienței energetice prin intermediul acestor investiții.

Ca sursă de finanțare a acestor măsuri de îmbunătățire a eficienței energetice, se dorește în continuare crearea Fondului Național pentru Eficiență Energetică care va fi finanțat cu fonduri private, fonduri structurale, fonduri obținute prin mecanismele de taxare a emisiilor de gaze cu efect de seră și prin contribuții de la bugetul de stat. Nu există informații concrete în PNIESC despre volumul acestui fond sau despre pașii și calendarul pentru înființarea acestuia.

Surse de finanțare

În cadrul variantei finale a PNIESC, nevoile de investiții necesare pentru implementarea politicilor și măsurilor propuse pentru atingerea obiectivelor sunt estimate la o valoare de 22,6 miliarde EUR pentru perioada 2021-2030, pe când varianta inițială a Planului estima o valoare de 22 miliarde EUR.

Sursele de finanțare identificate pentru acoperirea acestor nevoi de investiții, altele decât cele de la bugetul de stat, sunt:

²⁵ <https://bankwatch.org/blog/taking-the-chill-off-romania-s-residential-buildings>

- *Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR) și Fondul de Coeziune (FC)* care primesc o alocare totală de 273 mld. EUR în cadrul noului Cadru Financiar Multianual 2021-2027, iar din această sumă, României îi vor fi alocate 17,3 mld. EUR prin FEDR și 4,49 mld. EUR prin FC.
- *Programul InvestEU* care are prevăzut o garanție în valoare de 38 mld. EUR de la Bugetul Uniunii Europene prin care se dorește atragerea de investiții suplimentare în valoare de peste 650 mld. EUR în întreaga Uniune în perioada 2021-2027.
- *Fondul pentru Tranziție Justă* ale cărui resurse financiare sunt estimate la 7,5 mld. EUR din care, alocare României va fi în valoare de 750 milioane EUR.
- *Fondul de Modernizare* ale cărui resurse vor fi obținute prin licitarea a 2% din totalul certificatelor de emisii de gaze cu efect de seră pentru perioada 2021-2030. României îi va fi alocată o cotă de 11,98% din resursele acestui Fond și vor fi finanțate investiții în proiecte de modernizare a sistemelor energetice și de îmbunătățire a eficienței energetice.
- *Împrumuturi de la Banca Europeană de Investiții* care vor viza finanțarea de proiecte în eficiență energetică, de decarbonare a furnizării de energie, de sprijinire a dezvoltării de tehnologii inovatoare și noi tipuri de infrastructură energetică, dar și proiecte privind securitatea infrastructurii energetice. Politica de creditare a Băncii Europene de Investiții nu va mai permite începând cu 2022 finanțarea proiectelor pe bază de combustibili fosili, inclusiv gaz natural.